

SAŽETAK PRESUDE

BEHAR I GUTMAN PROTIV BUGARSKE PRESUDA VIJEĆA OD 16. VELJAČE 2021. ZAHTJEV BR. 29335/13

*Propust bugarskih sudova
da pravno zaštite podnositeljice židovske narodnosti
od antisemitskih izjava čelnika političke stranke
povrijedio je njihovo pravo na poštovanje privatnog života*

ČINJENICE

Podnositeljice zahtjeva, bugarske državljanke židovske narodnosti tužile su g. Siderova zbog provođenja ekstremne i ksenofobne propagande protiv židovske zajednice u Bugarskoj. Kao jedan od osnivača i čelnik ekstremno desne nacionalističke stranke Ataka, g. Siderov postao je zastupnik u bugarskom parlamentu 2005., a 2006. bio je i kandidat na predsjedničkim izborima na kojima je prošao u drugi krug. Kao političar te bivši novinar, g. Siderov koristio je razne platforme – novinske članke, knjige, televizijsku emisiju koju je moderirao, izborne skupove te govore u parlamentu – kako bi provodio radikalnu kampanju protiv židovske manjine. Podnositeljice zahtjeva su protiv g. Siderova, sukladno odredbama Zakona o zabrani diskriminacije, pokrenule građanski postupak smatrajući da predmetno postupanje predstavlja uznemiravanje i poticanje na diskriminaciju manjine u Bugarskoj te zahtijevale sudsku zabranu takvog postupanja i ispriku. No bugarski sudovi, na svim instancama, odbili su tužbu podnositeljica dajući prvenstvo tuženikovoj slobodi misli i izražavanja.

PRIGOVORI

Pred ESLJP-om podnositeljice zahtjeva prigovorile su da su bugarski sudovi odbivši njihovu tužbu da se g. Siderovu zabrani daljnje uznemiravanje i poticanje na diskriminaciju židovske manjine, povrijedili njihova prava zajamčena člancima 8. i 14. Konvencije.

OCJENA ESLJP-a

Dopuštenost i primjenjivost

S obzirom da ESLJP nije dvojio da su podnositeljice bile pogođene samom činjenicom da su bugarski sudovi odbili udovoljiti njihovom tužbenom zahtjevu i zabraniti g. Siderovu daljnje uznemiravanje i poticanje na diskriminaciju, ESLJP je odbio prethodni prigovor bugarske vlade da njihov zahtjev predstavlja *actio popularis*. No, kako bi ocijenio svoju stvarnu nadležnost ESLJP je u predmetu podnositeljica morao ispitati mogu li se negativne javne izjave o nekoj društvenoj skupini smatrati utjecajem na privatni život pojedinih članova te skupine do te mjere da aktiviraju primjenu članka 8. Konvencije. U tom smislu, ESLJP je istaknuo da su osnovna

načela za primjenu članka 8. Konvencije istaknuta u predmetu [Aksu protiv Turske](#) [VV] (stavak 58.)¹, u kojem je ESLJP utvrdio da se članak 8. Konvencije primjenjuje kada negativni stereotipi o grupi **dosegnu određenu razinu ozbiljnosti** i sposobni su utjecati na osjećaj identiteta etničke ili društvene skupine, njihov osjećaj vlastite vrijednosti te samopouzdanje. No kako ESLJP u citiranoj presudi nije izričito artikuliralo čimbenike koji definiraju taj pravni standard, ESLJP je služeći se generalnim načelom da negativne posljedice i radnje, u smislu prava na privatni život, moraju **dosegnuti određeni stupanj ozbiljnosti** ([Denisov protiv Ukrajine](#) [VV], stavci 92.-93.), tom zadatku pristupio u predmetu podnositeljica.

Iako ESLJP nije ponudio zatvoreni popis odlučnih čimbenika za odlučivanje o primjenjivosti članka 8. Konvencije u predmetima u kojima se ispituje jesu li javne izjave o nekoj etničkoj skupini dovele do povrede prava na privatni život njezinih članova, ESLJP je istaknuo da relevantni čimbenici u svakom slučaju uključuju:

- Karakteristiku grupe - poput njezine veličine, razinu homogenosti, njezinu ranjivost i povijesnu stigmatizaciju, i njezinu poziciju u odnosu na društvo u cjelini;
- Precizan sadržaj negativnih izjava o grupi – osobito stupanj do kojeg bi one mogle prenijeti negativan stereotip o grupi kao cjelini i konkretan sadržaj tog stereotipa;
- Oblik i kontekst u kojem su izjave dane, njihov doseg (koji može ovisiti o tome gdje i kako su dane), položaj i status njihova autora te opseg u kojem se može smatrati da su utjecale na ključni aspekt identiteta i dostojanstva grupe.

U predmetu podnositeljica, sadržaj osporavanih javnih izjava g. Siderova odnosio se na židovsku manjinu u Bugarskoj, koja neupitno povijesno i geografski (u Europi uključujući i Bugarskoj), predstavlja ranjivu skupinu. Također, sam sadržaj izjava, iako se dijelom oslanjao na konkretne činjenice, predstavljao je istrošene i uobičajene antisemitske fraze, iznesene s ciljem ocrnjivanja Židova. Izjave kojima se poriče Holokaust ili ga se prezentira kao sredstvo iznuđivanja financijskih sredstava, ESLJP je u svojoj praksi opetovano okarakterizirao kao antisemitske i ksenofobe, koje potiču na rasnu mržnju i netrpeljivost prema židovskoj manjini ([Williamson protiv Njemačke](#), stavak 26., [Perincek protiv Švicarske](#) [VV], stavak 253.). Iz perspektive dosega samih izjava, ESLJP je posebno istaknuo izjave koje je g. Siderov iznio u svoje dvije knjige. Iako se čini da knjige nisu bile u velikom opticaju, činjenica da je g. Siderov kasnije postao predsjednik političke stranke u usponu te da je bio drugi na predsjedničkim izborima na kojima je dobio preko 20% ukupno danih glasova, značajno je doprinijelo težini njegovih izjava.

Slijedom navedenog, ESLJP je ocjenjujući sve čimbenike, kako pojedinačno tako i njihovo međudjelovanje, kroz cjelokupni kontekst i društvenu klimu u kojoj su izjave g. Siderova dane, zaključio da su predmetne izjave bile sposobne utjecati na osjećaj identiteta, samopouzdanja i dostojanstva židovske manjine u Bugarskoj. Posljedično, utjecaj izjava na privatni život

¹ Prijevod presude dostupan na [hrvatskom jeziku](#)

podnositeljica dosegno je dovoljan stupanj ozbiljnosti da bi članak 8. Konvencije bio primjenjiv.

Osnovanost

Primjena članka 8. Konvencije može od nacionalnih vlasti zahtijevati provođenje pozitivnih obveza kojima je svrha zaštita prava na privatni život čak i kada su u pitanju odnosi između samih pojedinaca. Kako je prethodno već istaknuto, kada je riječ o javnim izjavama koje potiču negativne stereotipe o pojedinoj grupi u mjeri u kojoj se može reći da one utječu na privatni život članova grupe, nacionalne vlasti moraju pojedincima osigurati pravnu zaštitu ([Aksu protiv Turske](#) [VV], stavci 61. i 81.). No, nacionalne vlasti moraju voditi računa i o pravima drugih, konkretnije o slobodi izražavanja autora izjava. Stoga, glavno pitanje koje se postavlja pred nacionalne vlasti postaje, kako uspostaviti pravičnu ravnotežu između prava koja se jamče člankom 8. Konvencije s jedne strane te člankom 10. Konvencije s druge. Pritom, nacionalne vlasti uživaju određenu slobodu procjene, no ESLJP će njihovu odluku prihvatiti samo ako je ona uslijedila nakon provedenog testa razmjernosti koji je u skladu s utvrđenom praksom ESLJP-a.

U ovom predmetu bugarski sudovi nisu pravilno ocijenili smisao i puninu izjava koje je g. Siderov dao. Iako su priznali intenzitet i žestinu njegovih izjava, bugarski sudovi izjave su cijenili samo kao dio legitimne rasprave o pitanjima javnog interesa. No, u predmetu podnositeljica lako se moglo vidjeti da su osporene izjave imale za cilj omalovažavanje i ocrnjivanje židovske manjine te raspirivanje predrasuda i mržnje prema njima. Naime, iako izjave o pitanjima javnog interesa uživaju veliku zaštitu članka 10. Konvencije ([Perincek protiv Švicarske](#) [VV], stavak 230.), kao i politički govori predstavnika u parlamentu ([Karacsony i drugi protiv Mađarske](#) [VV] stavak 137.), sukladno praksi ESLJP-a izjave koje predstavljaju govor mržnje te su u suprotnosti s demokratskim vrijednostima Konvencije zaslužuju slabu ili nikakvu zaštitu jer sloboda govora čak i u parlamentu nije neograničena već nosi sa sobom obveze i odgovornosti ([Pastors protiv Njemačke](#), stavak 47.). Posljedično, bugarski sudovi nisu ispravno ocijenili sve okolnosti koje su bile važne za predmet te nisu ispravno proveli test razmjernosti, a u skladu s praksom ESLJP. Dodatno, imajući u vidu da su izjave g. Siderova u svojoj namjeri bile antisemitske, bugarski sudovi su pri provođenju testa razmjernosti propustili obratiti pozornost i na obveze koje proizlaze iz članka 14. Konvencije, to jest obvezu sprječavanja rasne diskriminacije.

Stoga su bugarski sudovi odbivši zahtjev podnositeljica za pravnom zaštitom od diskriminatornih izjava, propustili ispuniti svoju pozitivnu obvezu zaštite prava podnositeljica na privatni život. Slijedom svega navedenog, došlo je do povrede članka 8. u svezi s člankom 14. Konvencije.

PRAVEDNA NAKNADA

2.750 EUR na ime troškova

Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud.

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.